

Deze artikelen verschenen eerder in "Liechtenstein - Mededelingenblad van de Nederlandse Vereniging van Postzegelverzamelaars van het Vorstendom Liechtenstein, nrs. 189, 190 en 191/ Maart, juni en september 2024.

Auteur: René de Winter.

Copyright © NVPVL, Leidschendam 2024. Overname alleen met schriftelijke toestemming van de NVPVL. Adres: zie website www.nvpvl.nl

Schilderijenseries 1949-1954

Digitale
editie 2026

NEDERLANDSE VERENIGING VAN
POSTZEGELVERZAMELAARS VAN HET
VORSTENDOM LIECHTENSTEIN

Schilderijenserie 1949

75 jaar geleden, om precies te zijn op 15 maart 1949, verschenen de eerste postzegels in de beroemd geworden "Schilderijenserie". Als alternatief voor de in 1950 verschenen frankeerserie van Martin Häusle, die we in nummer 184 van dit blad al eens uitvoering behandelde, werden de zegels graag gebruikt door toeristen die vanaf de jaren '50 in steeds grotere aantallen daguitstapjes naar Liechtenstein maakten. Het was de eerste maal dat beroemde schilderijen uit de verzamelingen van de Vorst van Liechtenstein hun weg naar het mini-formaat hadden gevonden en alhoewel de zegels fraai zijn vormgegeven en uitgevoerd doen ze, gezien vanuit ons moderne standpunt, niet voldoende recht aan de echte kunstwerken. Toch behoren ze met hun speciaal door Johannes Troyer en vanaf 1951 door kanunnik Anton Frommelt ontworpen kaders tot de nog steeds veel bewonderde series in de geschiedenis van de Liechtensteinse postzegels. De afgebeelde kunstwerken hebben vaak een spannende geschiedenis achter de rug.

De verzamelingen van de vorst van Liechtenstein behoren tot de belangrijkste privécollecties ter wereld. Ze omvatten diverse genres, zoals schilderkunst, beeldhouwkunst, handwerk, grafiek en wapens uit het midden van de 14e tot het midden van de 19e eeuw. De nadruk ligt op de barok, met onder meer alom als top geachte schilderijen van Peter Paul Rubens, Anthonis van Dyck en Rembrandt, maar ook sculpturen van beroemde beeldhouwers. De collecties zijn sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog ondergebracht in een speciaal daarvoor geschikt gemaakt rondel van slot Vaduz, de privéwoning van de vorst van Liechtenstein. Sommige daarvan zijn sinds 1952 voor het publiek toegankelijk via tijdelijke tentoonstellingen in de zgn. Engländerbau in het centrum van Vaduz en sinds 2000 in het Kunstmuseum Liechtenstein, eveneens in de hoofdstad. Sinds 2004 is een groot deel van de collectie ondergebracht in het zgn. Gartenpalais in de Weense Rossau, dat van 2004 tot 2012 open was voor het publiek, maar bij gebrek aan belangstelling thans alleen nog bij bijzondere gelegenheden geopend is. Regelmatig zijn werken ook te zien als bruiklenen aan buitenlandse musea.

bevatten de inventarissen van de *Guardaroba* (de prinselijke schatkamer, de kern van de huidige collectie) uit 1613 en 1620 ook beschrijvingen van gouden en zilveren gebruiksvoorwerpen, bergkristallen vaten en schilderijen. Na de dood van Karl nam zijn zoon vorst Karl Eusebius de leiding van het Huis Liechtenstein over.

De voornaamste zorg van vorst Karl Eusebius (1611–1684) was het in stand houden van het uitgebreide familiebezit. Daartoe schakelde hij o.a. architecten, steenhouwers en schilders in om kerken en kastelen te bouwen of opnieuw in te richten, zoals de bekende Liechtensteinse residenties in Bohemen, Eisgrub en Feldsberg. Hij gaf zijn nakomelingen het advies om "grote monumenten voor eeuwige en onsterfelijke herinneringen" te creëren. Karl Eusebius wordt beschouwd als de feitelijke grondlegger van de collecties, omdat zijn relatie tot kunst, naast een behoefte aan representatie die uitsluitend gebonden was aan zijn vorstelijke rang,

Het begin van de vorstelijke verzamelingen ligt in het duister van de geschiedenis verborgen. Weliswaar is van vorst Karl I van Liechtenstein (1569-1627) bekend dat hij grote belangstelling aan de dag legde voor kunst, een belangstelling die goed paste bij zijn nieuw verworven hoge adellijke titel die hem in 1608 werd verleend. Keizer Rudolf II was al in 1597 als belangrijke kunstverzamelaar van zijn tijd geïnteresseerd in de verzameling van Karl. Nadat hij in 1600 was benoemd tot keizerlijke Obersthofmeister begon hij in Praag opdrachten te geven aan de voor de keizer aldaar werkende kunstenaars, vooral goudsmeden en edelsteensnijders. Ook de in Den Haag geboren beeldhouwer Adriaen de Vries (1556?-1626), dus van Nederlandse afkomst, was daar werkzaam en voor de vorst maakte hij twee levensgrote bronzen beelden, "Christus in angst" en de "Heilige Sebastiaan". Naast tapijten en meubels

werd gekenmerkt door liefde voor de kunst en grote kennis van zaken. Als opdrachtgever en als verzamelaar is hij betrokken geweest bij de aankoop van Italiaanse kleine bronzen beelden, Nederlandse en Vlaamse schilderijen en andere kunstvoorwerpen.

Vorst Karl I
2008

Vorst Johann Adam
1941

Vorst Johann Adam Andreas (1657–1712) volgde het advies van zijn vader voorbeeldig op en gaf een stevige impuls aan de toekomst van de verzamelingen. In het centrum van Wenen, niet ver van de Hofburg, liet hij een door de Italiaanse architect Domenico Martinella ontworpen, groot stadspaleis bouwen, waarin hij o.a. de galerie onderbracht. Deze vorst kocht een flink aantal van de werken van Peter Paul Rubens en van onder zijn leiding en toezicht in diens atelier vervaardigde kunstwerken. Tegenwoordig beschikken de Vorstelijke Kunstverzamelingen over de grootste Rubens-collectie in particuliere handen. De vorst schakel-

de daarbij veelvuldig de Antwerpse kunsthandelaarsfamilie Fouchoudt in die in Wenen een dependance had.

**Vorst Joseph Wenzel
2015**

Met vorst Joseph Wenzel (1696–1772) kregen de verzamelingen een belangrijke uitbreiding met werken uit de Baroktijd. Overall waar hij door de Habsburgse keizer als diplomaat werd ingezet, waar onder in Berlijn en Parijs, zocht hij contact met kunstenaars ter plaatse en kocht hun werk aan. Na de dood van Josef Wenzel kwam vorst Johannes I (1760–1836) op de troon die de verzameling zeer aan het hart ging. Hij breidde de collectie uit met maar liefst 711 schilderijen, voornamelijk uit de Nederlandse en Oud-Duitse scholen. Tussen 1807 en 1810 verplaatste hij de galerie van het stadspaleis naar het tuinpaleis in de Rossau en opende de deuren op verzoek voor geïnteresseerd publiek wat in die tijd geen vanzelfsprekendheid was.

In de volgende twee eeuwen bleef de passie van de vorsten van Liechtenstein voor het verzamelen ongebroken. De algemene catalogus met schilderijen uit 1878 bevat 1451 kunstwerken. Een belangrijk keerpunt kwam in 1938, toen een deel van de collectie die in Wenen werd tentoongesteld en in 1896 was gecatalogiseerd door de Berlijnse museumdirecteur Wilhelm von Bode (1845-1929), van Wenen werd overgebracht naar het gerestaureerde kasteel in Vaduz.

**Vorst Johannes II
1940**

Tot aan het aantreden van vorst Johannes II (1840-1929) hadden de vorsten van Liechtenstein zich geconcentreerd op het verzamelen van kunst uit de 16e tot de 19e eeuw. Vorst Johannes II die onmetelijk rijk was, had naast belangstelling voor kunstenaars uit zijn eigen tijd ook een voorkeur voor oude kunst, waardoor werken van gotische en renaissancemeesters aan de collectie werden toegevoegd. Eigentijds was zijn belangstelling voor

de Weense Biedermeierkunst. Vorst Johannes II was de eerste vorst die zich nauwgezet met de verzamelingen bezighield. Behalve dat hij de expositieruimten en de wijze van opstelling diverse malen liet veranderen, liet hij ook een nieuwe wind waaien door de stoffig geworden collectie. Hij kocht niet alleen talloze nieuwe objecten om onevenwichtigheden in de tot dan toe verzamelde thema's en tijdperken op te heffen, maar schonk ook heel veel schilderijen aan musea en andere instituten in Oostenrijk en het huidige Tsjechië. Hij liet zich uitgebreid door experts adviseren. In 1873 zette Jacob von Falke (1825-1897), die in 1858 in vorstelijke dienst was getreden als bibliothecaris/archivaris en beheerder van de kunstverzamelingen, een stap tot modernisering van de tentoonstellingsruimten. Minder belangrijke schilderijen werden verwijderd om de belangrijker geachte meer ruimte te geven. In 1885 publiceerde Von Falke een catalogus waarin van de oorspronkelijk 1451 schilderijen er nog 839 over waren, ten teken dat het saneringsbeleid was gelukt. De zalen werden thematisch ingericht naar scholen en de schilderijen kregen toelichtende bordjes.

Met een vooruitziende blik liet vorst Johannes slot Vaduz tussen 1905 en 1914 renoveren, dat vanaf 1938 dienst kon doen als residentie van de jonge vorst Franz Josef II die zich als eerste vorst permanent in Liechtenstein vestigde. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden de collecties van de vorst

van Liechtenstein die zich elders in het voormalige Habsburgse rijk bevonden ondanks de het exportverbod dat de Nazi's na hun aantreden voor Oostenrijk hadden afgekondigd, vaak onder moeilijke omstandigheden toch naar Vaduz overgebracht om ze voor diefstal en vernietiging te behoeden.

Het vorstenhuis Von und zu Liechtenstein leed grote financiële verliezen als gevolg van de Tweede Wereldoorlog. Een aanzienlijk deel van de bezittingen en landgoederen in Bohemen en Moravië (ongeveer 80% van het totale bezit van de familie op dat moment) werd geannexeerd door de Tsjechoslowaakse regering (Decreet van 19 mei 1945 van president Edvard Beneš) die van de veronderstelling uitging dat er geen Liechtensteinse nationaliteit bestond en alle Liechtensteiners gewoon als Duitse staatsburgers moesten worden beschouwd ondanks het feit dat het vorstendom gedurende de oorlog neutraal was geweest. Het niet erkennen van de Liechtensteinse soevereiniteit kon deze misstap worden verdedigd. Het duurde tot 2009 tot de staten Tsjechië en Slowakije de staat Liechtenstein officieel erkenden! Een andere onzekerheidsfactor was de onvoorzienbare terugtrekking van de bezettingsmachten in Oostenrijk. Dit maakte het onmogelijk om de grote familiebedrijven in het noordelijke Weinviertel te beheren. Alle verliezen en de economische achteruitgang noopten vorst Franz Josef II om tientallen kunstschatten uit de collectie op de markt te brengen. Niet alleen zijn eigen situatie, maar vooral ook van de diverse familieleden die berooid bij hem aanklopten dwongen hem tot dit besluit.

Schilderijen werden in het grootste geheim aangeboden aan internationale musea. Een van de belangrijkste kopers in de jaren vijftig was de National Gallery of Canada, die tien schilderijen overnam, waaronder werken van Rembrandt, Rubens, Memling en Filippo Lippi. De National Gallery in Washington verwierf een Rubens, een Gentileschi en twee Char dins. De grootste particuliere koper destijds was de Milanese uitgever Mario Crespi, die een Botticelli, vier aanzichten van Canaletto en een aanzicht van Bellotto kocht.

Toen de eerste verkopen bekend werden, stapelden de aanbiedingen van verzamelaars en musea zich op. Ze concentreerden zich op het belangrijkste schilderij uit de collectie: het portret van Ginevra de' Benci, het enige schilderij van Leonardo da Vinci dat tot dan toe nog in particuliere handen was. Pas in 1967 was vorst Franz Josef II bereid afstand te doen van dit pronkstuk van zijn galerie (afgebeeld op de Schilderijenpostzegel van 10 rappen uit 1949). De National Gallery in Washington verwierf het voor het toen ongehoorde bedrag van 5 miljoen dollar (zo'n 18 miljoen Nederlandse guldens destijds). Een ander belangrijk werk in de collectie was het portret van Baron van Heythuizen door Frans Hals, dat in 1969 voor 12 miljoen DM aan de Bayerische Staatsgemäldesammlungen - Alte Pinakothek in München werd verkocht (afgebeeld op de postzegel van 20+10 rappen uit 1951).

Vanaf het midden van de jaren zeventig begon de huidige regering de vorst Hans-Adam II de collectie voortdurend uit te breiden. Dit is niet in de laatste plaats te danken aan het financiële succes van LGT Bank, die eigendom is van de vorstelijke familie. De aankopen van kunsthistorische bijzondere objecten namen na het jaar 2000 sterk toe. De duurste aankoop tot nu toe was het 'Badminton Cabinet', een Italiaans luxe meubelstuk ingelegd met halfedelstenen, dat

**Jean Siméon Chardin
(1699-1779)
De keukenmeid
In 1952 verkocht aan de
National Gallery,
Washington DC
Rwanda, 1973**

Detail van het Badminton Cabinet, in 2004 voor 24 miljoen euro door vorst Hans-Adam II verworven

2009

in 2004 bij Christie's werd geveild voor 19 miljoen pond (24 miljoen euro). Een jaar eerder had de vorst een mansportret van Frans Hals gekocht voor 2,9 miljoen pond, oorspronkelijk eigendom van de nazaten Rothschild, geveild bij Sotheby's in New York, als vervanging voor het in 1969 door zijn vader verkochte schilderij, dat nu in de tentoonstelling hangt, dat helaas maar een zwakke vervanging is van het oorspronkelijke doek. Een recente aanwinst is het schil-

Jordaens, "Wie die Alten sungen"

2015

derij van Jacob Jordaens "Wie die Alten sungen", dat in 2009 bij Piasa in Parijs voor 2,6 miljoen euro werd verkocht en vervolgens door vorst Hans-Adam II bij de Parijse Galerie Heim verworven voor 4,2 miljoen euro.

In de reeks indrukwekkende schilderijen van Weense meesters uit de 19e eeuw, die een sterke groep binnen de collectie vormen, bevindt zich het "Meisje met een strohoed" van Friedrich von Amerling, dat in 2008 door veilinghuis Dorotheum in Wenen voor 1,3 miljoen euro aan vorst Hans-Adam II werd verkocht. Tot de nieuwe aankopen behoren ook de "Hebzuchtige belastinginners" van Quen-

Van de Hebzuchtige Belastinginners van Quinten Massys (uitg. 2015) bestaan diverse kopieën, o.a. een van Remmerswael in de Nationale Gallerie Polen (uitg. 1967)

tin Massys, in 2008 aangekocht door de regerende vorst bij veilinghuis Sotheby's voor ongeveer £ 2 miljoen en een bronzen reliëf van de door Michelangelo beïnvloede Florentijnse beeldhouwer Pierino da Vinci, dat door de hertog van Devonshire werd verkocht voor £ 10 miljoen. Ook op het gebied van de toegepaste kunst worden systematisch collecties aangevuld. Vorig jaar kocht de vorst een uitzonderlijk thee- en koffieservies van de Berlijnse KPM in Egyptische stijl bij Lempertz voor 60.000 euro. Dergelijke aankopen laten zien dat veilingactiviteiten en aankopen die in de handel zijn, elkaar effectief aanvullen. Tot de kunsthandelaars die vorst Hans-Adam II bezoekt, behoren onder meer Daniel Katz en Samuel Dickinson, beiden in Londen, de Weense galerie Sanct Lucas, Rudigier in

München, Bednarczyk in Wenen en Neuse in Bremen.

De aankopen zijn echter niet altijd succesvol. In 2006 kocht de vorst een kinderportret van de Spaanse hofschilder Alonso Coello, voor de somma van 2 miljoen pond. Aanvankelijk wilde de Britse overheid geen exportvergunning geven vanwege de bijzondere betekenis voor de Britse cultuur (het betrof een schilderij van een Spaanse schilder...). De vorst annuleerde daarop een tentoonstelling van de Liechtenstein-collectie die gepland was voor 2010 in de Royal Academy in Londen. In 2013 ging de Britse overheid alsnog overstag nadat was geprobeerd een Britse koper te vinden die bereid was hetzelfde bedrag voor het schilderij neer te tellen als de vorst had gedaan, wat niet gebeurde.

Thans, na de grote sanering, omvatten de verzamelingen meer dan 1700 schilderijen uit alle tijdperken en nog diverse andere objecten zoals beeldhouwwerken, tekeningen, porselein, etsen, foto's, tapijten, zilver, glas, textiel, wapens en documenten. Daarmee behoren de kunstverzamelingen van het Liechtensteinse vorstenhuis tot de grootste in particuliere handen. Alleen die van het Britse koningshuis mag zich de allergrootste noemen.

Er is destijds veel kritiek geweest op vorst Franz Josef II. Men vond dat hij het aloude familiebezit verkwanselede, maar men kan zich afvragen of dat wel zo is geweest. Met pijn in het hart heeft de vorst de beslissingen tot verkoop moeten nemen om het voortbestaan van zijn uitgebreide familie te redden. Zijn liefde voor de kunst is goed te zien in het besluit om weer kunst aan te kopen toen de financiële situatie dankzij rigoureuze ingrijpen van zijn zoon, de toenmalige erfprins Hans-Adam, die zich met grote inzet wierp op de sanering van het inkomen van het vorstenhuis. De eerste grote aankoop na de periode van min of meer gedwongen verkopen was de de olieverfschets "Mars en Rhea Silvia" van Peter Paul Rubens in 1977, een ontwerp van de meester voor zijn grootformaat, in 1710 al door vorst Johann Adam Andreas I van Liechtenstein (1657–1712) aangekochte schilderijen. Tegenwoordig worden werken uit de verzamelingen vaak uitgeleend voor tentoonstellingen. Die traditie begon na de sanering in

De eerste van de grote reistentoonstellingen in het Metropolitan Museum in New York, 1985

1985/1986 met een belangrijke spectaculaire tentoonstelling in het Metropolitan Museum of Art in New York. Voor het eerst waren daar hoogtepunten uit de collectie voor het publiek te zien. Tentoonstellingen in het Verre Oosten (China, Taiwan, Singapore) waren ongekende manifestaties, waarvan sommige zijn vereeuwigd op Verzamelaarsvellen van Philatelie Liechtenstein (nrs. 1 en 3).

Met dank aan de Vorstelijke Verzamelingen in Vaduz-Wenen voor hun toestemming de originelen van de schilderijen in Liechtensteins bezit in ons mededelingenblad te mogen afbeelden. Zie voor nadere informatie: <https://www.liechtensteincollections.at>.

Postzegels

De schilderijenseries die tussen 1949 en 1955 het licht zagen laten een doorsnee uit de schilderijenverzameling zien en zijn voor een deel een ode aan schilderijen die weliswaar niet langer in Liechtensteinse handen zijn, maar voor het publiek elders op de wereld te genieten zijn. Aanleiding was de zeer succesvolle tentoonstelling met werken uit de vorstelijke verzamelingen die in 1948 van 1 juni tot en met 31 oktober in Luzern werd georganiseerd. Het was de eerste maal dat de schilderijen na de Tweede Wereldoorlog voor het publiek te zien waren. Vanaf 1955 waren ze ook in Vaduz te zien voor het publiek. Veel van de omschrijvingen die ten tijde van de uitgiften werden verspreid, blijken 75 jaar na dato, doordat nieuwe inzichten zijn ontwikkeld, niet te kloppen en diverse schilderijen zijn in de loop van de jaren verkocht om het vorstenhuis financieel op de been te houden en niet langer in de collectie. Tijd voor een frisse nieuwe kijk.

1949 Schilderijen uit de Vorstelijke Verzamelingen I

Formaat: 31 x 34,5 mm	Velgrootte: 12 zegels per vel (3 x 4)
Tanding: 11 ¾	Papier: bruin papier met blauw-rode draden, gladde gom
Plaatsnummers: 1, 2, 3, 4	Ontwerp raamwerk: Johannes Troyer
Geldigheid: t/m 30 juni 1954	Drukkerij: Courvoisier S.A., La-Chaux-de-Fonds

Datum uitgifte	Waarde [1]	Kleur [2]	Voorstelling [2]	Oplage
15 maart	10	olijf-groen	Leonardo da Vinci: Portret van een vrouw	338.396
15 maart	20	rood-bruin	P.P. Rubens: Portret van een meisje	314.399
23 mei	30	sepia-bruin	Rembrandt: Zelfportret	135.839
23 mei	40	blauw	Quintin Massys: Portret van een kanunnik	319.738
15 maart	50	violet-grijs	Hans Memling: Maria met Kind	129.586
23 mei	60	olijf-grijs	Jean Fouquet: Franse meester ca. 1456	132.383
15 maart	80	oker-bruin	Orazio Gentileschi: Luitspeelster	129.597
23 mei	90	olijf-oker	Bernhardin Strigel: Portret van een man	131.994
15 maart	1.20	wijnrood	Raffaël: Portret van een man	129.596

[1] Alle zegels in twee kleuren, behalve 40 rappen, in blauw als gevolg van de afspraken van de Wereldpostvereniging.

[2] Kleuren en afbeeldingen zoals door de Verschleissstelle zelf in de aankondiging van de uitgifte vermeld.

Op speciale bestelling en voor risico van de besteller werden door de toenmalige Verschleissstelle in Vaduz eerstedagenvoloppen vervaardigd die langs de normale postweg werden verzonden, op een envelop van de dienst en voorzien van het normale dagtekenstempel (onderscheidings-teken W). Voor de envelop werd 10 rappen per stuk berekend.

Posttarieven in 1949

De belangrijkste tarieven in 1949 waren:

Binnenland (Liechtenstein en Zwitserland)	
Brieven lokaal tot 250 g	10 rp.
Brieven nationaal	20 rp.
Drukwerk tot 50 g	5 rp.
Drukwerk 51-250 g	10 rp.
Briefkaart	10 rp.
Aantekenen extra	20 rp.
Spoedbestelling extra	80 rp.
Buitenland	
Brieven tot 20 g	40 rp.
Drukwerk per 50 g	10 rp.
Briefkaart	25 rp.
Aantekenen extra	40 rp.
Spoedbestelling extra	80 rp.

De waarden van 10, 20 en 40 rappen zijn het meest gebruikt (zie de oplagecijfers); de overige waarden voor aanvullende diensten en pakketpost.

1949 - 6e Liechtensteinische Briefmarken-Ausstellung Vaduz

Ter gelegenheid van de vijfde Liechtensteinse postzegeltonstelling die van 6 tot 14 augustus 1949 in Vaduz plaatsvond, werd op 6 augustus een ongetand blokje met drie postzegels uit de schilderijenreeks uitgegeven. De postzegels mochten individueel voor frankering worden gebruikt. Aanschafprijs: CHF 3.00, frankeerwaarde CHF 0.70. De toeslag kwam ten goede aan de organisatie van de tentoonstelling. Waarden:

- ◆ 10 rappen, groen – Ginevra de' Benci
- ◆ 20 rappen, rood – De luitspeelster (= 80 rappen in de getande serie)
- ◆ 40 rappen, blauw – Portret van een jongeman (= 1.20 frank in de getande serie).

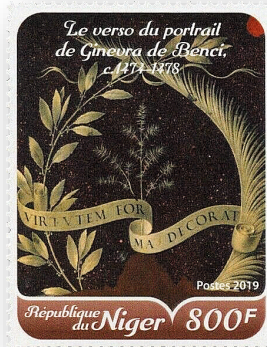
Het blokje meet 122 x 70 mm en werd gedrukt door Courvoisier SA in La-Chaux-de-Fonds.

Ginevra de' Benci

Leonardo da Vinci (1452-1519)

Materiaal: olieverf en tempera op paneel (populier). -
Formaat: 38,1 × 37 cm - Datering: ca. 1475-1480

NIET MEER
IN DE
COLLECTIE

voorkomende devies "Virtutem forma decorat" ("Zij versiert haar deugd met schoonheid") over een oudere inscriptie is geplaatst. Die luidt: "Virtus et honor" ("Deugd en eer"), de lijfspreuk van Bimbo. Het is daarom vrijwel zeker dat hij de opdrachtgever was. Al langer was bekend dat Bembo en Ginevra een platonische relatie hadden en gedichten uitwisselden. Achter Ginevra zijn kerktorens te ontwaren, die op haar geloof en reinheid zouden

wijzen. Hoe de vork dus precies in de steel steekt, zal echter wel altijd verborgen blijven.

Het huwelijk van de toenmalige erfprins Hans-Adam en gravin Marie Aglaë moest in 1967 in Liechtenstein een groots festijn worden. Het was de eerste maal dat een telg uit de regerende lijn van het vorstenhuis in het vorstendom zelf zou trouwen. Echter liet de financiële basis van het vorstenhuis destijds zo iets niet toe en dus besloot vorst Franz Josef II dat het feest voor zijn zoon alleen mogelijk zou zijn als hij een kunstwerk dat voldoende zou opbrengen uit de enorme kunstverzameling zou verkopen. Het besluit zal zeker pijn hebben gedaan, want het schilderij gold alom als een van de fraaiste werken in bezit van het Huis Liechtenstein. De Amerikanen waren bereid om 5 miljoen dollar op tafel te leggen, de hoogste prijs voor een kunstwerk tot dan toe in de wereld. Het schilderij zou voortaan een plaats vinden in de National Gallery in Washington DC. Nadat de koop tot stand was gekomen, moest het schilderij naar de Verenigde Staten worden vervoerd. Men koos ervoor omdat in het diepste geheim te doen met behulp van een gewone gesealde koffer die onder toezicht van een curator per lijnvlucht werd verscheppt. De koffer bevond zich gedurende de hele reis op een speciaal daarvoor betaalde stoel naast de begeleider. Het was de meest discrete oplossing ooit. Thans wordt het jaarlijks bekeken door zo'n 5 miljoen bezoekers die de National Gallery ontvangt. Het is tot nu toe de enige Leonardo da Vinci die zich op het continent Amerika bevindt. In nummer 170 van dit mededelingenblad zette we het schilderij al eens in het zonnetje.

Een van de mooiste portretten die Leonardo da Vinci ooit heeft gemaakt bevindt zich in de National Gallery in Washington DC, en wordt wel de "Amerikaanse Mona Lisa" genoemd. De meeste kunsthistorici zijn het erover eens dat de afgebeelde jonge vrouw Ginevra de' Benci is, al weten we dat niet zeker. Ginevra was de dochter van een zeer rijke bankier, Amerigo de Benci, en de zuster van Giovanni de' Benci, een goede vriend van Leonardo. Men leidt de identiteit af van de jeneverbes op de achtergrond (boven haar hoofd), in het Italiaans "ginepro", dat naar de voornaam van de vrouw zou verwijzen. Lange tijd is men ervan uit gegaan dat het om een huwelijksportret ging. In 1474 is Ginevra op haar 17^e getrouwd met de weduwnaar Luigi di Bernardo di Lapo Nicolone, die op dat moment 35 was.

In 1989 kwam men met een andere opvatting. Op de achterzijde van het paneel is een laurier en een palmtak geschilderd, wat zou verwijzen naar het familiewapen van de Venetiaanse diplomaat en dichter Bernardo Bembo. Die theorie werd ondersteund toen men bij een technisch onderzoek ontdekte dat het op de achterkant

Ginevra is een gewild onderwerp voor - deels illegale - uitgaven van moderne roofstaten.

Clara Serena Rubens

Peter Paul Rubens (1577-1640)

Materiaal: olieverf op canvas, in 1656 op een paneel bevestigd. - Formaat: 37.3 x 26.9 cm - Datering: circa 1616

© LIECHTENSTEIN. The Princely Collections, Vaduz-Vienna

Het portret van het dochtertje van Peter Paul Rubens, Clara Serena (1611-1623), wordt in het algemeen beschouwd als een van de meest ontroerende kinderportretten uit de Europese kunstgeschiedenis. Het toont het toen vijfjarige dochtertje uit zijn huwelijk met Isabella Brant (1591-1626), met wie hij behalve Clara nog twee zonen had: Albert (1614-1657) en Nikolaas (1618-1655), die ook op een Liechtensteinse postzegel zijn afgebeeld. Rubens was dol op het meisje en dat is in de weergave zichtbaar: de vrolijkheid en nieuwsgierigheid worden in de gekozen tinten manifest, al is daarvan op de monochrome postzegel niet veel van te zien. Een tijd lang is gedacht dat zontje Albert model heeft gestaan voor het schilderijtje, maar de gelijkenis tussen moeder en dochter waren aanleiding om dochter Clara als de uiteindelijke afgebeelde te beschouwen. Clara stierf tot het grote verdriet van haar ouders al op 12-jarige leeftijd. Vermoedelijk is dit schilderijtje vanaf 1639 eigendom geweest van Jan Brant, grootvader van Clara. Op de achterzijde is het wapen van de Habsburgers aangebracht, waardoor men vermoedt dat het later eigendom is geworden van aartshertog Leopold Wilhelm (1614-1662), uit wiens nalatenschap het in handen van de vorsten van Liechtenstein is gekomen. In ieder geval is het door vorst Johann Adam Andreas van Liechtenstein aangekocht en in 1712 bij het overlijden van de vorst in diens bezit. Op de postzegel is het meisje spiegelverkeerd afgebeeld. In 1995 verscheen ze nog een keer op een postzegel, ditmaal op de juiste wijze.

Jongere broers van Clara Rubens: Albert en Nikolaas
1976

Rembrandt Zelfportret

Rembrandt Harmenszn. van Rijn (1606-1669)

Materiaal: olieverf op eikenhouten paneel. - Formaat: 91,2 x 71,9 cm - Datering: 1635

NIET MEER
IN DE
COLLECTIE

Van Nederlands meest bekende schilder Rembrandt zijn diverse zelfportretten bewaard gebleven die een goed beeld geven van de kunstenaar in verschillende fasen van zijn leven. Dit portret dateert uit ongeveer 1635 toen Rembrandt dus 29 jaar oud was, nadat hij kort daarvoor van Leiden naar Amsterdam was verhuisd en een succesvolle carrière was begonnen. Hij draagt een flamboyante hoed met pluimen, een korte fluwelen mantel geborduurd met vergulde versieringen en juwelen, en (vreemd genoeg) een militaire metalen nekband van een harnas. De verlichting is net zo teatraal als de outfit, en Rembrandt lijkt te experimenteren met het gebruik van schuin licht en dreigende schaduwen om een gevoel van dreiging of dreigend drama te creëren. Lange tijd is gedacht dat Rembrandt het portret niet zelf had geschilderd, maar dat een van zijn leerlingen dat had gedaan, maar inmiddels is men na bestudering van mening dat het paneel wel degelijk van de hand van de grote meester zelf is.

In 1679, dus kort na de dood van Rembrandt werd het werk aangekocht door baron Eck von Hungersbach, keizerlijke Hofrat aan het Habsburgse hof, waardoor het vermoedelijk naar Wenen is overgebracht en waarna het in 1733 door vorst Joseph Wenzel (1696-1772) is aangekocht. In 1767 wordt het voor de eerste maal in een inventaris van de Liechtensteinse kunstverzameling genoemd. In de jaren '60 verkocht vorst Franz Josef II het werk via de Londense kunsthandelaar Edward Speelman (1910-1994) aan de zakenman Harold Samuel, baron van Wych Cross (Engeland) (1912-1987). In 2010 liet zijn weduwe Lady Edna Cross het schilderij na aan de Britse National Trust, die het in een van zijn monumenten, Buckland Abbey, tentoonstelt. Men schat de huidige waarde op ca. 35 miljoen euro.

Portret van een kanunnik

Quentin Massys (1466–1530)

Materiaal: olieverf op paneel. – Formaat: 74 x 60 cm

Datering: ca. 1527

© LIECHTENSTEIN - The Princely Collections, Vaduz - Vienna

Dit portret is opmerkelijk goed bewaard gebleven en onlangs schoongemaakt. Het behoort tot de grote meesterwerken in de vorstelijke verzamelingen. De identiteit van de afgebeelde man is niet bekend. Aan zijn kleding (zwarte baret, doorschijnende witte toga en almutia gedragen over zijn linkerarm) kan worden afgeleid dat het om een kanunnik gaat. Het lijkt erop dat hij tijdens zijn studie is gestoord: hij heeft zijn bril afgezet en houdt twee vingers op de bladzijde van het boek waar hij is gebleven. In de 19^e eeuw dacht men dat het om een portret van Stephen Gardiner (ca. 1497-1555) ging en werd het paneel toegeschreven aan Hans Holbein de Oudere. Reden voor die aanname was een stukje perkament dat op de achterkant was geplakt met de verwijzing naar "Stephen Gardiner, Bishop of Winchester", maar wanneer en door wie deze tekst is aangebracht, is onbekend. Gardiner was bisschop van Winchester en Lord Chancellor tijdens de regering van koningin Mary I. Tijdens zijn 3 jaar durend ambassadeurschap in Parijs reisde hij vaak via Antwerpen waar hij Quinten Massys een opdracht zou hebben kunnen geven een portret van hem te maken. Op grond van andere portretten die van Gardiner bekend zijn, kan helaas niet eenduidig worden vastgesteld of het bij het Liechtensteinse portret om dezelfde persoon gaat. Quentin (ook gespeld als Quinten) Massys (ook gespeld als Metsys en Matsys) was de grootste Vlaamse kunstenaar van zijn generatie. Zijn vroege werken laten de invloed zien van de Brugse schilder Hans Memling, zodat werken soms nog wel eens anders worden toegeschreven. Het schilderij is voor de eerste maal beschreven door Johann Passavant (1787-1861), een Duitse schilder die inspecteur was van het Städtisches Kunstinstitut in Frankfurt en Engeland regelmatig bezocht. Hij zou het portret hebben gezien in Fonthill Abbey, residentie van politicus William Thomas Beckford (1760-1844). Vervolgens is het eigendom geweest van John Waterloo Wilson in Brussel en tot 1889 van Pierre-Eugène Secrétan, een Franse industrialist en kunstverzamelaar. In laatstgenoemde jaar werd het aangekocht door vorst Johannes II en kwam zo in de Liechtensteinse verzamelingen.

Madonna met kind

Toegeschreven aan Hans Memling (ca. 1430/1440-1494)

Materiaal: eikenhouten paneel, olieverf. – Formaat: 43 x

36 cm - Datering: late 15e eeuw (tussen 1475 en 1499)

NIET MEER
IN DE
COLLECTIE

De appel verwijst in de christelijke iconografie naar (spirituele) kennis, zoals de appel in het paradijs Adam en Eva de toegang tot de kennis van goed en kwaad verschaftte.

"Madonna met Kind" wordt al sinds jaar en dag toegeschreven aan Hans Memling, de Duits-Vlaamse schilder wiens werk tot de Vlaamse primitieven wordt gerekend. Het Jezuskind houdt zijn rechterhand zegenend in de lucht, terwijl hij met zijn linkerhand de appel aanraakt die zijn moeder hem voorhoudt. Kunsthistoricus Max Friedländer (1867-1958) meende dat het mogelijk een fragment van een groter paneel is. In 1656 bevond het schilderij zich in de verzameling van aartshtog Leopold Wilhelm en 20 jaar later werd het aangekocht door kunsthandelaar Forchondt in Wenen. Vorst Johannes II kocht het in 1872 op een veiling van de erven van de particuliere kunstverzameling Galerie Gsell, eveneens in Wenen. Eigenaar Jakob Gsell had met wolhandel een enorm vermogen bijeen gebracht, waarmee hij in 1849 in zijn huis een galerie inrichtte met tal van zeer waardevolle schilderijen. Na zijn dood werden alle stukken geveild. Waar het schilderij in de tijd voor 1849 is geweest, is niet bekend. De Aurora Trust in New York kocht het werk van vorst Franz Josef II in 1971, maar verkocht het op zijn beurt weer aan een particulier. Vermoedelijk bevindt het zich thans in een particuliere verzameling in Salisbury (Engeland).

Portret van een jongeman

Onbekende Franse meester

Materiaal: perkament geplakt op een paneel van zilver-sparhout, aan beide zijden bijgesneden – Formaat: 51 x 42 cm - Datering: ca. 1456

Lange tijd werd gedacht dat het schilderij "Portret van een jongeman" was vervaardigd door de Franse hofschilder Jean Fouquet (ca. 1420–1481), maar dat is nooit bewezen en wordt door de kunstspecialisten niet langer voor mogelijk gehouden. Niet alleen de schilder is onbekend, hetzelfde geldt voor de geportretteerde, ook na talloze pogingen om hun namen te vinden. Alleen de datum van ontstaan van het schilderij dat op de achtergrond staat vermeld, 1456, is min of meer zeker.

Het zorgvuldig gedetailleerd geschilderde portret doet bij de schilder gedegen kennis van de toenmalige Nederlandse portretkunst vermoeden, die o.a. bij de schilder Jan van Eyck (ca. 1390-1441) wordt aangetroffen. Vanwege de overeenkomsten van het schilderij met werken van Jean Fouquet kan worden aangenomen dat het een Franse oorsprong heeft. Desondanks zijn de verschillen te groot om het portret uit 1456 aan Fouquet toe te schrijven. Momenteel kunnen er geen concrete aannames worden gedaan over de identiteit van de kunstenaar, maar men vermoedt dat die wel eens zou moeten worden gezocht onder de Franse meesters die rond die tijd actief waren in Bourgondië of het zuiden van Frankrijk. Waar het werk vandaan kwam voordat vorst Karl Eusebius van Liechtenstein het werk in 1677 van de keizerlijke kunsthandelaar en schilder Johann Spilberger kocht, is onbekend, al staat op de achterzijde vermeld: "Von Mantenio erkaufft vom Spilenberger", dat verder niet kan worden herleid.

1 4 5 6
1234567890

Geschreven cijfers 15e eeuw

De luitspeelster

Orazio Gentileschi (1563–1639)

Materiaal: olieverf op canvas. – Formaat: 143.5 x 129 cm

Datering: ca. 1612-1620

NIET MEER
IN DE
COLLECTIE

De luitspeelster is vanaf de rug gezien geportretteerd met een hoge mate van precisie, eigen aan de stijl van de Italiaanse schilder Orazio Gentileschi, een van de meest getalenteerde schilders in de stijl van Caravaggio (1571-1610), die zelf ook een schilderij aan het thema wijdde. Aan de bladmuziek die op tafel ligt, zou kunnen worden afgeleid dat de musicienne aan het oefenen was. Het was niet het enige instrument dat ze bespeelde, want op tafel liggen ook een viool, een cornetto en enkele blokfluiten. De minutieuze weergave van haar jurk zou later door Nederlandse schilders worden bestudeerd en verder worden geperfectioneerd. Het schilderij werd in 1697 aangekocht door Marcantonio Franceschini in opdracht van vorst Johann Adam Andreas van Liechtenstein (1657-1712) van de rijke koopman Girolamo Cavazza uit Bologna. In 1962 werd het door vorst Franz Josef II verkocht via kunsthandel Feilchenfeldt in Zürich aan de National Gallery in Washington DC.

Caravaggio, De luitspeelster
Rusland 1966

Paraguay 1968

Portret van een man

Bernhard Strigel (1460–1528)

Materiaal: olieverf op een panel van lindehout. – Formaat: 42.2 × 29.2 cm - Datering: ca. 1515

© LIECHTENSTEIN. The Princely Collections, Vaduz–Vienna

De Duitse schilder Hans Holbein werd tot ongeveer 1860 beschouwd als maker van het portret, maar in 1862 bewees kunsthistoricus Gustav F. Waagen (1794-1868) dat Bartholomäus Zeitblom de schepper moet zijn geweest. Zeitblom was een tijdgenoot van de schilder Bernhard Strigel en beiden schilderden in een stijl die erg op elkaar leek. Uiteindelijk bleek begin jaren '70 van de 19^e eeuw dankzij de ontdekking van een inscriptie op de achterzijde van het doek dat Strigel de echte schilder is geweest. Omdat er verder geen documentatie bestaat, is moeilijk vast te stellen wanneer het portret is vervaardigd. Uit vergelijkbaar werk meent men dat 1513 of 1515 aannemelijke jaartallen zijn. Over de identiteit van de geportretteerde tast men in het duister. Er is wel gedacht dat het om Dr. Georg Tansstetter gaat (1482-1535), keizerlijke arts aan het Weense hof en astroloog, maar een als zodanig geïdentificeerd portret in de Abdij van Melk wijkt toch op specifieke punten af, waardoor men de identiteit niet met zekerheid kan vaststellen. Onderzoek van het doek heeft uitgewezen dat een stuk aan de bovenzijde is afgesneden. Vermoedelijk heeft de kunstenaar dat zelf gedaan en vormde het portret samen met dat van de vrouw van de geportretteerde (eveneens in de collectie) een groot portret dat in tweeën is gedeeld na afronding, waardoor twee vergelijkbare grote schilderijen zijn ontstaan. Bernhard Strigel was een telg uit een familie van kunstenaars die zich in de Zwabische stad Memmingen hadden gevestigd, waar hij naast zijn kunstenaarschap ook politiek actief was. Tegen het einde van de jaren 1490 was zijn reputatie als schilder in zijn woonplaats helaas danig verminderd en trad hij rond 1500 in dienst van keizer Maximiliaan I (die in 1508 aan de macht kwam als keizer van het Heilige Roomse Rijk). In 1515 werd hij naar Wenen geroepen waar hij een dynastiek familieportret moest schilderen. Het schilderij in de Liechtenstein-verzamelingen is daar in ieder geval sinds 1805 aanwezig. In 1520 behoorde het toe aan een adviseur van de keizer, de humanist Johannes Cuspinian, de tussentijd is niet bekend wie het schilderij in bezit had.

Portret van een man

Vermoedelijk Raphael (1483–1520)

Materiaal: olieverf op paneel. – Formaat: 48 × 37 cm
Datering: ca. 1500/02

© LIECHTENSTEIN. The Princely Collections, Vaduz–Vienna

Dit fraaie busteportret van een man in driekwart aanzicht vóór een landschap werd in 1823 door vorst Johannes I aangekocht, afkomstig uit de Collectie Marchese Giacomo Bovio in Bologna. Volgens een etiket op de achterzijde van het paneel zou de afgebeelde man een hertog van Urbino, Guidobaldo da Montefeltro, zijn geweest, maar die identificatie is na uitgebreid onderzoek door kunsthistorici als pertinent onjuist verklaard. Daarmee is er meteen ook twijfel aan het feit of Raphael daadwerkelijk de maker van het schilderij is geweest. Al in 1839 werd er aan het makerschap getwijfeld, maar alle potentiële schilders die door de experts werden aangedragen, zijn inmiddels door de specialisten afgekeurd. In 1981 werd het paneel grondig schoongemaakt en onderzocht door kunstexpert Hubert von Sonnenburg en hij ontdekte dat het schilderij rond 1800 herschilderd is en dat het haar daarbij grondig is veranderd, evenals de hoed. Geen van de nieuwe technische bewijzen onderbouwen de veronderstelling dat Raphael wel of niet de schepper van het paneel moet zijn geweest. Weliswaar heeft Raphael het portret niet gesigneerd (wat ongebruikelijk is, maar aannemelijk omdat het om een vroeg werk gaat), maar dat levert op zich geen bewijs op. De huidige toeschrijving aan Raphael is gebaseerd op de stilistische correspondentie met Raphael's portretten uit die periode, zoals het portret van Agnolo Doni in het Uffizi in Florence.

Wordt vervolgd.

Raphael, Agnolo Doni
Palau 2020

Schilderijenserie 1951

1951 Schilderijen uit de Vorstelijke Verzamelingen II

Formaat: [10 en 40 rp.] 30,5 x 27,5 mm, [20 rp.] 22 x 34 mm	Velgrootte: 10 en 40 rp.: 12 zegels per vel (4 x 3), 20 rp. 12 zegels per vel (3 x 4)
Tanding: 11 ¼	Papier: groenbruin krijtpapier met blauw-rode draden, gladde gom
Plaatnummers: 1, 2, 3, 4	Ontwerp raamwerk: Anton Frommelt
Geldigheid: t/m 31 dec. 1956	Drukkerij: Courvoisier S.A., La-Chaux-de-Fonds

Toeslag ten bate van goede doelen, die werd gebruikt voor de slachtoffers van de overstromingsramp in Italë. Op 14 november 1951 trad de rivier de Po buiten zijn oevers en veroorzaakte de overstroming van de provincie Rovigo. Het was een van de ergste natuurrampen in de Italiaanse geschiedenis: ongeveer honderd mensen kwamen om het leven en nog eens 180 raakten dakloos. In de twee weken vóór de ramp was de rivier ongewoon opgezwollen als gevolg van bijzonder hevige en aanhoudende regenval, waardoor ook alle zijrivieren onder water kwamen te staan. De zegels waren bij het publiek niet erg populair en zijn verhoudingsgewijs weinig in het echte postverkeer gebruikt. Zij werden nog tot in 1954 aan de loketten verkocht.

Datum uitgifte	Waarde	Kleur	Voorstelling	Oplage
24 juli	10 + 10	groen	A. Cuyp: Zonnige dag bij Dordrecht	202.101
	20 + 10	bruin	F. Hals: Willem van Heythuysen	202.771
	40 + 10	blauw	J. van Ruysdael: Landschap	202.333

Tot de opening van het Kunstmuseum in Vaduz in 2000 werden alle kunsttentoonstellingen sinds 1954 gehouden in de Engländerbau in Vaduz. Daar worden nog steeds bijzondere tentoonstellingen georganiseerd en is op de eerste etage het Liechtensteinse Postmuseum gevestigd.

DE ENGLÄNDERBAU

- 1933/34** Bouw als kantoorgebouw voor een Brits loterijbedrijf; architect Erich Hinderer
- 1944** De staat Liechtenstein koopt het gebouw en neemt het als tentoonstellingsruimte voor de Vorstelijke Verzamelingen in gebruik.
- 1952** Vestiging toeristenbureau.
- 1957** Vestiging Postmuseum.
- 1969** Opening Staatliche Kunstsammlung (tot 2000).
- 1986** Algehele renovatie. Vestiging van de Liechtensteinische Staatliche Kunstsammlung met bijdragen uit de Vorstelijke Verzamelingen, Postmuseum.
- 1992** Gebouw wordt onder Monumentenzorg geplaatst.
- 2002** Opening Kunstraum (wisselende tentoonstellingen van eigentijdse kunstenaars).
- 2015** Opening Schatzkammer Liechtenstein.

Riviergezicht bij Dordrecht

Aelbert Jacobszoon Cuyp (1620-1691)

Materiaal: paneel, olieverf – Formaat: 30.8 x 42.9 cm

Datering: 1650 - 1655

NIET MEER
IN DE
COLLECTIE

Aelbert Cuyp (bij ons beter bekend met de spelling "Albert" naar wie de beroemde Amsterdamse markt is genoemd), enig kind van Jacob Gerritsz. Cuyp (1594-1852), maakte talloze schilderijen van landschappen rondom zijn geboorteplaats Dordrecht. Tijdens zijn leven was hij als kunstenaar vrijwel onbekend. Pas een halve eeuw na zijn dood werd hij populair bij Britse de kunstminnende adel die vrijwel al zijn werk opkocht.

Het afgebeelde schilderij is typisch voor de werkwijze van Cuyp: het sprankelende contre jour-effect, de bijna transparante afbeelding van het water en de karakteristieke Nederlandse wolkenlucht. De precieze locatie van het standpunt van waaraf het schilderij is gemaakt, is niet geïdentificeerd, maar het zou de rivier de Maas kunnen zijn, met de toren van de kerk van Dordrecht vaag zichtbaar links van de windmolen op de achtergrond.

Het kunstwerk werd in 1889 aangekocht door vorst Johannes II op een veiling van Charles Sedelmeyer in Parijs waar de kunstverzameling van David P. Sellar uit Londen werd geveild. In 1938 werd het kort voor de Anschluss van Oostenrijk bij het Duitse Rijk van Wenen naar Vaduz overgebracht. In 1995 werd het via Christie's in Londen geveild; de huidige eigenaar is onbekend.

*Rivieroever met koeien
(1650)*

*Museum Boijmans van
Beuningen, Rotterdam
Nederland 2002*

F. Hals

Willem van Heythuysen

Frans Hals

Materiaal: linnen – Formaat: 204,5 x 134,5 cm

Datering: ca. 1625

NIET MEER
IN DE
COLLECTIE

Dit schilderij van Frans Hals is voor zover bekend het enige levensgrote werk dat hij maakte. Het toont de rijke textielhandelaar Willem van Heythuysen (1590s – 1650), die o.a. twee hofjes stichtte in Haarlem en Weert (alleen die van Haarlem heeft de tand des tijds overleefd). Van Heythuysen werd in Weert geboren, maar verhuisde na enige tijd in Keulen te hebben gewoond naar Haarlem, waar hij aan de Oude Gracht zijn intrek nam. Van Heythuysen trouwde nooit, maar deelde zijn huishouden met zijn zuster Geertruyde. Frans Hals schilderde de zakenman driemaal. De van oorsprong "Liechtensteinse" versie is te herkennen aan het zwaard dat Van Heythuysen draagt. Men vermoedt dat het grote portret oorspronkelijk was gedacht als huwelijksportret. Hij was verloofd met Alida Roosterman (geb. ca. 1620), die helaas in 1647 stierf voordat het huwelijk kon worden voltrokken. Willem van Heythuysen werd begraven in de St. Bavokerk in Haarlem. Op het schilderij is een liefdespaar afgebeeld, die samen met de rozen linksonder de vergankelijkheid van de jeugd en de schoonheid symboliseren. Het schilderij was eind 18^e eeuw eigendom van de Haarlemse jurist Gerrit Willem van Oosten de Bruijn (1727-1797) en dook daarna op bij kunsthandel Huybens die het in 1821 verkocht aan vorst Johannes I, waarbij de vorst werd verteld dat het werk van de hand van de schilder Bartholomeüs van der Helst (1613-1670) was. Pas in 1866 werd het als werk van Frans Hals geïdentificeerd. In 1969 verkocht vorst Franz Josef II het schilderij aan de Bayerische Staatsgemäldesammlungen - Alte Pinakothek in München voor de somma van 12 miljoen Duitse Mark.

Landschap

Jacob van Ruisdael (1628/29-1682)

Materiaal: olieverf op canvas. – Formaat: 53,2 x 60 cm

Datering: ca. 1670

NIET MEER
IN DE
COLLECTIE

Jacob van Ruisdael was een van Nederlands grootste landschapsschilder uit de Gouden Eeuw, die ook tekende en etsen maakte. Aanvankelijk schilderde Van Ruisdael vooral landschappen rondom Haarlem, maar na enkele studiereizen maakte hij vooral ruigere aan de fantasie ontsproten landschappen met stormachtige luchten. Dat was bijzonder want men was gewend dat landschappen idyllisch werden weergegeven in zijn tijd. Mensen schilderde hij niet tot nauwelijks. In de 17^e eeuw werden landschapsschilderijen vooral opgevat als een middel tegen de melancholie, dus waarvan een positieve invloed uitging. Helaas is op de postzegel niet goed te zien hoe nauwkeurig Ruisdael de bomen, het gras, de stenen en de waterval afbeeldde. Dat de afbeelding uit zijn fantasie is ontsproten bewijst de waterval wel, die in Nederland nu eenmaal niet in de natuur wordt aangetroffen. De nuances van het licht verraden dat het een later werk is, toen hij later in zijn leven wat vreedzamere taferelen schilderde. Niet te zien op het miniatuurformaat zijn de mensen die op de brug links onder zijn afgebeeld en vermoedelijk door een leerling zijn aangebracht.

Het kleine schilderij was eigendom van baron Etienne Martin de Beurnonville (1789-1876) en werd in 1881 door vorst Johannes II aangekocht via kunsthandelaar Charles Sedelmeyer tijdens de veiling van de eigendommen van de baron in Parijs. In oktober 1951 verkocht vorst Franz Josef II het tafereeltje aan de Samuel H. Kress Foundation, die het in 1961 schonk aan de National Gallery in Washington DC waar het zich nu bevindt.

Ruisdael: gezicht op Haarlem (Nederland 1999)

Jongeling met lans

Giovanni Girolamo Savoldo (ca. 1480/1485–na 1548)

Materiaal: olieverf op canvas. – Formaat: 88,3 x 73,4 cm

Datering: ca. 1525

NIET MEER
IN DE
COLLECTIE

Giovanni Girolamo Savoldo werd geboren in Brescia, maar werkte later hoofdzakelijk in Venetië. Er is maar weinig van zijn werk bewaard gebleven. Zijn portretten worden meestal tegen landschapachtergronden afgebeeld. De draperieën van de figuren zijn meestal het meest opvallende element, waardoor het licht op het reflecterende textiel valt. De "Jongeling met lans" wordt ook wel omschreven als "Portret van een ridder". We zien een onbekende jongeman met een lans in zijn linkerhand. Op de achtergrond is een landschap afgebeeld waarop de heilige Joris met de draak aan het vechten is. Vermoedelijk is dat een verwijzing naar de voornaam van de afgebeelde jongeling. Lang dacht men dat de afgebeelde jongeman Gaston de Foix, hertog van Nemours (circa 1532) was, maar dat standpunt is inmiddels verlaten. Het schilderij werd in 1638 door graaf Basil Feilding van Denbigh verkocht aan hertog James Hamilton, daarna kwam het in handen van aartshertog Leopold Wilhelm van Oostenrijk die het in de verzamelingen van de keizerlijke familie introduceerde. In 1805 kocht vorst Johannes I het schilderij van de toenmalige Oostenrijkse keizer en in maart 1951 verkocht vorst Franz Josef II het op zijn beurt via kunsthandel Frederick Mont, Inc., New York aan de Samuel H. Kress Foundation in New York. Een jaar later schonk de Foundation het werk aan de National Gallery in Washington DC.

Madonna met kind

Sandro Botticelli (1445-1510)

Materiaal: houten panel. – Formaat: 90,5 x 59 cm.

Datering: 1468-1475

NIET MEER
IN DE
COLLECTIE

Alessandro Filipepi, beter bekend als Sandro Botticelli was een van de beroemdste kunstschilders uit de Italiaanse renaissance. Hij is vooral bekend geworden door zijn fresco's in de Sixtijnse kapel in Vaticaanstad en door enkele grote kunstwerken als *La Primavera* (ca. 1478) en *De Geboorte van Venus* (ca. 1485). In 1470 opende hij zijn eigen studio, maar helaas kon hij vanaf 1500 vanwege een handicap niet langer zelf schilderen. Op de postzegel zit de Heilige Maagd zit voor een open venster met het Jezuskind op haar schoot. Ze houdt het kind voorzichtig met beide handen vast. Het kind zelf heeft een bijna doorschijnend kledingstuk aan, wat haaks staat op de degelijke kleding van zijn moeder. Via het open raam komt licht binnen dat niet alleen op de figuren valt, maar ook op de achterwand. Het landschap laat een rivier zien, met bomen en een niet precies te definiëren gebouw. In het atelier van Botticelli werd een groot aantal vergelijkbare afbeeldingen geproduceerd, vaak op bestelling. Veel van dergelijke kunstwerken bevinden zich nog steeds in musea en privécollecties over de hele wereld, wat de populariteit van het thema destijds onderstreept. Zij werden meestal door leerlingen vervaardigd, waardoor de kwaliteit nogal eens wisselt. Vermoedelijk werden ze aanvankelijk vooral voor huisaltaren gebruikt. Het afgebeelde schilderij bevond zich aanvankelijk in de Collezione Ginori in Florence. Het werd in 1893 door kunsthandel Stefano Bardini (1836–1922) in Florence verkocht aan vorst Johannes II. In 1958 verkocht vorst Franz Josef II het schilderij aan jurist Alberto Crespi (1923-2022) in Milaan, uit wiens collectie het in 1988 door het Venetiaanse veilinghuis Semenzato werd doorverkocht. De huidige verblijfplaats is onbekend.

De heilige Johannes

Andrea del Sarto (1486/87-1530/31)

Materiaal: kastanjehout. – Formaat: 66 x 51 cm

Datering: ca. 1520

© LIECHTENSTEIN. The Princely Collections, Vaduz-Vienna

Deze bijna feminiene Johannes de Doper is afgebeeld als jongeling. Zijn ogen zijn op een doel gericht wat de toeschouwer niet ziet en met zijn vinger wijst hij daarop. Uit bepaalde bronnen weten wij dat hij naar Christus wijst. Zijn eenvoudige kledij verwijst naar de beschrijving in de Bijbel en naar aanvullende geschriften uit de tijd van het vroege christendom en de Middeleeuwen. De zoon van de nicht van Maria, Elizabeth en haar man Zacharias (de neef van Jezus dus) zocht zijn levenslang naar eenzaamheid en contemplatie. Nadat hij Jezus had ontmoet, die met zijn ouders terugkeerde uit Egypte, zocht hij de woestijn op waar hij een ingetogen leven leidde. Zijn missie omschrijft hij desgevraagd in het Evangelie van Johannes (1:23): Ik ben de stem van iemand die in de woestijn roept: "Maak de weg vrij voor de Here!" Op de achterzijde van het schilderij is een eigendomszegel van het vorstenhuis en het jaartal 1733 aangebracht, al is het al in 1712 aangekocht. Daarmee behoort tot de oudste werken in de Liechtensteinse collectie. Pas in 1780 is het opgenomen in een geschreven catalogus waar het als werk van Andrea del Santo te boek staat. Kunsthistoricus Bernard Berenson (1865-1959) meent dat het echter om een vroeg werk van Jacopo da Pontormo (1494-1557) gaat, een van de belangrijkste leerlingen van Andrea del Sarto. Dat idee wordt echter door kunstkenner in-middels niet meer gedeeld. Van del Santo zijn twee afbeeldingen van Johannes de Doper bekend. Een ervan is vermoedelijk voor Anne de Montmorency (1493-1567) [een man!] gemaakt, die door onbekende oorzaak in handen is gekomen van Ottavio de' Medici. Uit diens verzameling is het via omwegen in Liechtensteinse handen gekomen. Andrea del Santo woonde en werkte bijna zijn hele leven in Florence, op een kort verblijf aan het hof van koning Frans I in Fontainebleau na.

Schilderijenseries 1953 en 1954

In deze derde bijdrage komen de laatste twee series met afbeeldingen van schilderijen uit de vorstelijke verzamelingen aan bod: de uitgiften 1953 en 1954. De waarde van 10 rappen van serie 1953 is veel gebruikt voor briefkaarten in binnenlands verkeer en drukwerk tot 50 gram.

1953 Schilderijen uit de Vorstelijke Verzamelingen IV	
Formaat: 10 en 40 rp.: 22,5 x 34 mm, 20 en 30 rp.: 26 x 38 mm	Velgrootte: 10 en 40 rp.: 140 x 212 mm (12 zegels, 3 x 4), 20 en 30 rp.: 153 x 190 mm (12 zegels 4 x 3)
Tanding: 11 3/4	Papier: groenbruin krijtpapier met blauw-rode draden, gladde gom
Plaatnummers: 1, 2	Ontwerp raamwerk: Anton Frommelt
Geldigheid: t/m 31 dec. 1956	Drukkerij: Courvoisier S.A., La-Chaux-de-Fonds

Datum uitgifte	Waarde	Kleur	Voorstelling	Oplage
5 feb.	10	Olijfgroen	Jongeman	427.423
	20	Olijfbroen	B. Zeitblom: St. Nikolaus	199.972
	30	Lilabruin	L. Cranach: St. Christoffel	119.988
	40	Diepblauw	H. von Kulmbach: Leonhard	79.983

1954 Schilderijen uit de Vorstelijke Verzamelingen V	
Opdruk op toeslagzegels van 1951 in kleur die bij de kleur van de betreffende postzegel past	Ontwerp opdruk: Martin Häusle
Geldigheid: t/m 31 dec. 1961	Opdruk: Wetzzeichendruckerei PTT, Bern

Datum uitgifte	Waarde	Kleur	Voorstelling	Oplage
28 sep.	35 op 10	groen	A. Cuyp: Zonnige dag bij Dordrecht	122.430
	60 op 20	bruin	F. Hals: Willem van Heythuysen	123.006
	65 op 40	blauw	J. van Ruysdael: Landschap	124.374

Portret van een jongeman

Monogrammist AG

Materiaal: olieverf op hout. – Formaat: 59 x 51 cm
Gesigneerd "AG", met jaartal 1540

© LIECHTENSTEIN. The Princely Collections, Vaduz-Vienna

Nikolaos van Myra

Bartholomäus Zeitblom (circa 1455–circa 1518)

Materiaal: olieverf op hout.

NIET MEER IN DE COLLECTIE

De Heilige Christoforus

Lucas Cranach d.O. (1472-1553)

Materiaal: olieverf op lindehout. – Formaat: 39.6 x 16.3 cm - Datering: ca. 1515-1520

© LIECHTENSTEIN. The Princely Collections, Vaduz-Vienna

Portret van een jongeman

De identiteit van de afgebeelde jongeman is niet bekend. Aan de valk en de valkhouders-attributen (die op de postzegel uiteraard vanwege het kleine formaat niet goed zichtbaar zijn) leest men af dat het om een edelman moet gaan, want het houden van valken was een adellijke bezigheid. In zijn rechterhand houdt hij een anjer vast, wat erop wijst dat hij verloofd was. In zijn linkerhand houdt hij een, wat wordt geacht, vroege rozenkrans

vast. Het afgebeelde landschap is vermoedelijk aan de fantasie van de kunstenaar ontsproten. Wie de schilder is geweest, is eveneens onduidelijk. Aan het op het schilderij aangebrachte monogram AG (linksboven, in de stijl van Albrecht Dürer) heeft men lange tijd gedacht te kunnen aflezen dat het om Heinrich Aldegrever (1502-1555/1561) ging die op ander werk een vergelijkbaar monogram plaatste, maar na grondig onderzoek is in 1965 gebleken dat het monogram vals is. Tegenwoordig nemen kunstkeners aan dat de Keulse kunstenaar Bartholomeus Bruyn de Oudere (1493-1555) de schepper van het schilderij moet zijn geweest. Hoe het ook zij, zolang de schilder niet onomstotelijk vaststaat, wordt de schilder aangeduid met "Monogrammist AG". Het schilderij is tenminste vanaf 1805 in de verzameling van de Liechtensteinse vorsten.

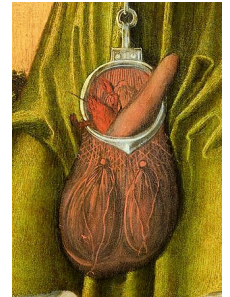
Nikolaos van Myra

Bartholomäus Zeitblom leefde vanaf 1482 in Ulm. Als zijn grootste kunstopdracht wordt in het algemeen het hoogaltaar van het Klooster Blaubeuren beschouwd. Na afronding van dit werk vestigde hij zich als zelfstandig schilder. Uit die periode dateert ook het afgebeelde schilderij. Behalve de heilige Nikolaos (ook Nikolaus gespeld) is ook het wapen van de stad Neurenberg afgebeeld en de letters ZB, die staan voor Zeitblom Bartholomäus. De heilige heeft een bisschopsstaf en een mijter en verschijnt in vol ornaat. Op het open geslagen boek liggen drie gouden bollen, die de drie broden symboliseren waarmee hij volgens de legende de inwoners van de stad Bari van de hongerdood zou hebben gered. Het schilderij bevond zich in de verzameling van graaf Samuel Festetics in Wenen uit wiens bezit het via een veiling in 1859 voor 200 Gulden door vorst Johannes II is verworven. In 1997 en 2003 werd het door het beroemde veilinghuis Sotheby's in Londen verhandeld en dus bevindt het zich niet langer in de verzamelingen van het vorstenhuis. Huidige verblijfplaats is onbekend.

De Heilige Christoforus

Lucas Cranach de Oude was schilder, graveur en etser en werd in de Duitse plaats Kronach (Cranach) geboren, waarnaar hij zichzelf later noemde. Tijdens een kort verblijf in Wenen kwam hij aanraking met humanistische ideeën. In 1505 werd hij hofschilder van Frederik III van Saksen, beschermheer van Marten Luther in Wittenberg wiens werk Cranach leerde kennen en waarderen. Luther werd een goede vriend. In 1520 werd Cranach naast kunstschilder ook apotheker, dreef handel in delicatessen en exploiteerde een drukkerij en een papierhandel. Zijn atelier produceerde maar een klein aantal werken. Het op de postzegel afgebeelde paneel toont de heilige Christoforus die in het water staat met het zegenende Christuskind op zijn linkerschouder. Het kind draagt een wit gewaad en zijn nimbus is in reliëf aangebracht in de gouden achtergrond van het paneel. Christoforus ondersteunt het kind met zijn linkerhand, terwijl hij met zijn rechterhand een lange staf vasthoudt. Onder zijn groene gewaad zien we een witte broek met ruches en een rode tuniek. Aan zijn riem draagt de heilige een grote zak met voedsel (de wortel steekt nogal vervaarlijk uit!) en een zwaard, waarvan het handvat nog net aan de rechterkant zichtbaar is. Aan de rand van het water - het

perspectief is onduidelijk - wordt een kluisenaar voor zijn cel afgebeeld. Het schilderij bevond zich in de verzameling van de directeur van het Berlijnse Kupferstichkabinett, Friedrich Lippmann (1838-1903), uit wiens nalatenschap vorst Johannes II het in 1912 kocht. Op de achterzijde is het wapen van de vorsten van Anhalt afgebeeld als oorspronkelijk eigendomskenmerk.

Graaf Leonhart zu Haag

Hans Suess von Kulmbach (ca. 1480-1522)
Materiaal: olieverf op paneel. - Formaat: 49 x 33 cm. - Datering: vermoedelijk voor 1511

© LIECHTENSTEIN: The Princely Collections, Vaduz-Vienna

Voor zover kan worden nagegaan bevindt het portret van graaf Leonhart zu Haag zich al sinds de regering van Hartmann II (1544-1585) in de verzamelingen van het vorstenhuis. Leonhart zu Haag was in 1509 samen met zijn broer Wolf en hun vader Sigmund door keizer Maximilian in de gravenstand verheven. Het graafschap Haag was een klein onafhankelijke enclave in het toenmalige herzogdom Beieren, nauwelijks 310 km² groot (dus bijna twee keer Liechtenstein!), ongeveer 50 km ten oosten van München. Leonhart was rond 1468 geboren en trouwde vermoedelijk in 1488 met Amalie von Leuchtenberg (1469-1538). Leonhart was een van de raadsheren van de keizer van het Heilige Roomse Rijk en stierf in 1511 (vandaar de datering van het schilderij).

Schilder Hans Süß von Kulmbach was een van de meest getalenteerde schilders uit het atelier van Albrecht Dürer in Neurenberg. Vermoedelijk was hij daar in 1505 aangetreden en volgde hij bij Dürer een opleiding tot schilder en graveur. Nadat hij in 1511 burger van de stad Neurenberg was geworden, opende hij zijn eigen atelier en mocht hij vanaf dat moment zijn eigen schilderijen signeren. Zijn roem was toen al gevestigd. Hij kreeg diverse opdrachten van schilderijen tot altaarstukken en gebrandschilderde ramen.

Opdrukken 1954

De in 1951 uitgegeven toeslagserie was bij de toenmalige postconsumenten niet erg populair en nadat het directe doel, de ondersteuning van de overlevenden van de watersnood Italië, in de aandacht was verslapt, verdween de belangstelling bij het publiek. Dat de serie toch redelijk goed werd verkocht, is vermoedelijk aan de postzegelhandel te danken (de oplagen van de drie zegels zijn vrijwel gelijk). De frankeerserie van 1951 kende geen postzegels van 35 en 65 rappen en de behoefte aan de zegel van 60 rappen was niet onaanzienlijk, zodat de Liechtensteinse regering in 1954 besloot de nog voorradige schilderijenserie met toeslag van een opdruk te laten voorzien om in de lacunes te kunnen voorzien. De belettering werd ontworpen door Martin Häusle, die ook de frankeerserie van 1951 had ontworpen en de druk geschiedde door de Wertzeichendruckerei der PTT in Bern met gekleurde inkyt die het dichtste bij de oorspronkelijke kleuren van de postzegels horen. De zegels met opdruk waren tot 31 juli 1961 geldig voor frankering, maar de postzegel van 60 rappen was sneller uitverkocht aan de loketten dan de twee andere waarden. Voor de afbeeldingen verwijzen wij naar de beschrijvingen in nummer 190 van dit tijdschrift.

35

60

65

Onze grote dank gaat uit naar de Fürstliche Sammlungen Art Service GmbH in Wenen voor de toestemming om de op de postzegels afgebeelde originele schilderijen die zich (nog) in de vorstelijke verzamelingen bevinden, te mogen afbeelden. De betreffende afbeeldingen zijn te herkennen aan de copyrightvermelding LIECHTENSTEIN. The Princely Collections, Vaduz-Vienna.